

визначення проблеми, цілепокладання, планування, вибір оптимальних способів дій, контроль і оцінка, рефлексія. Отже, аналіз наукової літератури дає можливість зробити висновок, що проектувальна діяльність є багатоступеневим, багатоструктурним та поліфункціональним педагогічним явищем, що зумовлює поетапність її формування.

Література

1. Баранова З. Я. Формирование проектировочных умений студентов университета в процессе педагогической практики : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Зубарзят Яхиновна Баранова. – Ижевск, 1997. – 161 с.
2. Жилияева Ю. М. Метод проектів та проектна технологія в контексті загальнопедагогічної підготовки вчителя [Електронний ресурс] / Ю. М. Жилияева // Наукові записки Малої академії наук України – 2009 – № 44 – С. 110–115. – Режим доступу : <http://eprints.zu.edu.ua/3019/>.
3. Зосименко О. В. Особливості організації проектної діяльності студентів під час вивчення педагогічних дисциплін : Метод. рек. для викл. та студ. пед. вищ. навч. закл. / О. В. Зосименко // Сумський держ. педагогічний ун-т ім. А. С. Макаренка. – Суми : СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2005. – 43 с.
4. Мариновська О. Я. Упровадження педагогічних інновацій: система проектувально-впроваджувальної діяльності / О. Я. Мариновська // Імідж сучасного педагога. – 2007. – № 3(72). – С. 34–39.
5. Монахов В. М. Технологические основы конструирования и проектирования учебного процесса : Монография / В. М. Монахов. – Волгоград : «Перемена», 1995 – 260 с.
6. Романюк Я. В. Проектувальні вміння майбутнього фахівця гуманітарного спрямування в системі педагогічного проектування : теоретичні та методологічні засади проблеми / Я. В. Романюк // Вісник Житомирського державного університету. – Вип. 50. – Педагогічні науки. – 2010. – С. 200-204.
7. Тарапака Н. В. Психолого-педагогічне проектування як інноваційна технологія в дошкільних навчальних закладах / Н. В. Тарапака, Н. П. Гагаріна // Теоретичні питання освіти та виховання : збірник наукових праць. – Вип. 13. – К. : КДЛУ, 2000. – С. 96–102.

УДК [378 : 37. 011 . 3 - 051] : 78

Бондаренко Д. В.

ПРАКСІОЛОГІЧНИЙ ТА КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХОДИ ЯК МЕТОДОЛОГІЧНА ОСНОВА ФАХОВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статтє выделены праксиологический и компетентностный подходы как методологическая основа профессиональной подготовки будущих учителей музыки.. Раскрывается специфика формирования профессиональных знаний и умений студентов в условиях изучения цикла дирижёрско-хоровых дисциплин. Подчёркивается важность развития активной индивидуальной позиции студентов в этом процессе. Обозначаются педагогические задания, которые предусматривают практическую направленность профессионального обучения студентов.

Ключевые слова: праксиологический, компетентностный подход, учитель музыки, адаптация, учебно-воспитательный процесс.

The article highlights the praxeological and competence approach as a methodological basis of training future teachers Musicians .. Specificity of formation of professional knowledge and skills of students in the study cycle conducting and choral disciplines. It stresses the importance of developing active individual position of students in the process. Designated educational tasks that involve action-oriented vocational training of students.

Keywords: praxeological, competence approach, a music teacher, adaptation, educational process

Фахове навчання майбутнього вчителя музики у ВНЗ традиційно передбачає досягнення цілей і завдань для кожного етапу навчання. Для цього на кожному етапі застосовуються різноманітні методики, які передбачають активне включення студентів у різні види навчальної діяльності.

У процесі фахового розвитку студентів необхідно враховувати той факт, що сьогодні, в період розвитку сучасного українського хорового мистецтва, насичення його великою кількістю хорової літератури, задачею викладачів стає вироблення у студентів правильного відношення до процесів, що відбуваються. З одного боку, це відчуття патріотизму відносно української хорової культури, намагання використовувати український пісенний фольклор, а також популяризація творчості хорових українських композиторів; з іншого – засвоєння світової хорової культури, тих творів, які є яскравими зразками хорової культури інших держав. Приємним фактом також є діяльність великої кількості вокально-хорових дитячих колективів у загальноосвітніх школах та позашкільних закладах. Спонування студентів до аналізу творчої діяльності цих колективів сприяє не тільки фаховому розвитку, а й готує їх до створення в майбутній фаховій діяльності власного вокально-хорового колективу. О. Романова зазначає, що уміння адаптуватися до умов навколишнього середовища, здатність приймати складні самостійні рішення у фаховій діяльності з використанням інформаційних і комунікаційних технологій постає сьогодні основними вимогами до випускників вузів [4, с. 63].

Разом з тим, типовою є ситуація, коли під час проходження педагогічної практики з'ясовується, що деякі студенти в роботі зі школярами відчують скутість. Поряд із психологічними причинами це пов'язане з нерозвиненістю таких фахових умінь як володіння музичним інструментом, належна демонстрація шкільної пісні, показ зрозумілого диригентського жесту тощо. При цьому студенти виправдовуються тим, що вони свого часу відвідували всі фахові заняття. Але систематичне відвідування занять студентом ще не гарантує якісного набуття ним фахових знань, умінь і навичок. Поза особистої зацікавленості студента, його вмотивованого прагнення практично застосувати набуті знання не відбудеться підвищення індивідуального фахового рівня. В цьому контексті Л. Кондрашова зазначає: «Зміна функцій сучасного вчителя у зв'язку з соціалізацією шкільного життя і здійсненням особистісної спрямованості педагогічного процесу, створення освітнього середовища, який стимулює розвиток творчої особи, зумовлює пошук засобів, що позитивно впливають на подальше вдосконалення професійної позиції і активної позиції учнів» [3, с. 3].

Водночас виникають протиріччя між потребою включення у зміст фахового навчання майбутніх учителів музики педагогічних технологій спрямованих на розвиток їх адаптивних умінь, і відсутністю педагогічної підтримки студентів у процесі їх адаптації до диригентсько-хорового навчання; між потребою фахової підготовки висококваліфікованих фахівців, і фактичною готовністю студентів до диригентсько-хорової діяльності як складової педагогічної діяльності вчителя музики загальноосвітньої школи.

Виокремлені протиріччя складають зміст означеної нами проблеми, суть якої полягає у визначенні змісту практичного і компетентного підходу до фахової підготовки вчителя мистецьких дисциплін.

Проблемі фахової підготовки вчителя музики присвячені праці О. Олексюк, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової та ін. У цих працях аналізуються методики фахового навчання майбутніх учителів музики; розглядаються розвиваючі, активізуючі способи організації педагогічного процесу; вивчаються механізми міждисциплінарних зв'язків. Питання, пов'язані з умовами підвищення ефективності диригентсько-хорової підготовки студентів у педагогічних вищих навчальних закладах, дістали відображення у дослідженнях В. Живої, А. Козир, А. Кречковського, А. Лашенко, П. Ніколаєнко, В. Соколова, Б. Тевліна та ін. Так, А. Козир зазначає, що «особливістю музично-педагогічної діяльності є вирішення педагогічних завдань засобами музики, а художньо-творчі параметри стають головним складником діяльності музиканта-педагога» [2, с. 301].

У контексті різних проблем підготовки майбутніх учителів музики такі дослідники як Л. Арчажникова, І. Боднарук, В. Бриліна, Л. Булата, С. Гладка, Ж. Дебела, О. Єременко,

Л. Ісаєва, Є. Карпова, З. Квасниця, Г. Кожевников, Л. Матвеева, І. Найдьонов, Е. Печерська, Г. Яковлева та ін. зробили суттєвий внесок у вивчення питань практичної підготовки майбутніх учителів музики. У дослідженнях вказаних вчених розглядається необхідність набуття студентами фахових знань, умінь і навичок, аналізується процес фахової адаптації, творче самовиявлення вчителя музики під час роботи зі школярами.

Аналіз наукової літератури свідчить про детальну розробку окремих елементів фахової підготовки вчителя музики, однак проблему оптимізації цієї підготовки з позиції праксіологічного та компетентісного підходів не було розглянуто, що й зумовило вибір теми визначеної проблематики.

Використання в практиці підготовки кадрів мистецького фаху цих підходів уможливорює гармонізацію процесу адаптації майбутніх учителів музики до диригентсько-хорової діяльності. Навчання майбутнього вчителя музики передбачає врахування його життєвого досвіду. Об'єктом навчання є диригентсько-хорова діяльність у таких видах: диригування, спів, гра на музичному інструменті. Кінцевою метою навчання стає формування і розвиток фахових компетенцій як діяльнісних характеристик, тобто готовність і здатність студента до практичного виявлення набутих фахових знань, умінь і навичок. Така практична зорієнтованість фахового навчання дозволяє студенту розв'язувати існуючі проблеми, а також проектувати свої дії.

Враховуючи те, що праксіологія припускає рефлексію та передбачає звернення до суб'єктивного навчального досвіду, доцільним постає визначення шляхів вирішення існуючих навчальних проблем, а також встановлення їх ієрархії. Це вимагає від педагога здійснення спостережень за студентом як під час навчальної діяльності, так і в позааудиторний час. Фіксація вже пережитих навчальних ситуацій, в яких студент виявив свою самостійність уможливорює переосмислення викладачем педагогічних дій з метою попередження небажаної навчальної ситуації. Далі необхідним постає спрямування студента до самопізнання, вироблення потреби врегульовувати свою навчальну діяльність. Набуття студентом фахових компетенцій передбачає його певну активність, яка вирішується, насамперед, особистою позицією студента, його вмінням використовувати свій життєвий та навчальний досвід. Особистісну позицію студента розглядаємо як якість, що потребує розвитку, характеризує ціннісне, ініціативне, відповідальне ставлення до навчальної діяльності, її змісту, завдань та результатів; виявляється в умінні виявляти музичні здібності в навчальній діяльності, бажанні здійснювати самоаналіз, створювати умови для саморозвитку, оцінювати свої навчальні досягнення; проявляється в різних видах навчальної діяльності; є передумовою фахової компетентності.

Однак, упровадження компетентісного та праксіологічного підходів у фаховому навчанні майбутніх учителів музики зовсім не означає нівелювання процесів, що відбуваються в теперішньому часі. Навпаки, запланована проєкція щодо навчання з опорою на навчальний досвід значно збагачує та розширює творчі можливості студента, а його навчальна діяльність набуває нових рис. З цієї позиції, все більшого значення набувають для студента мистецькі цінності, що містяться у взірцях світової музики і своєю довершеністю спонукають студента до самовдосконалення.

Для нашого дослідження вирішальним є те, що в контексті праксіологічного і компетентісного підходів увага концентрується на важливості накопичення майбутнім учителем музики навчального досвіду, потребі пошуку інформації та її перетворення; формуванні нових понять відповідно специфіки диригентсько-хорового навчання. Процес навчальної роботи студента над різноманітними музичними творами передбачає творчий характер цієї діяльності. Особливого виховного значення для розвитку диригентсько-хорових умінь студента набуває використання фрагментів із опер, кантат, ораторій, реквієму тощо. Це передбачає залучення студента до комплексного вивчення інших жанрів музично-виконавського мистецтва, а також уможливорює розуміння складних музичних форм, інтонаційних вирішень, емоційно-чуттєвої сфери музичної образності тощо. Останнє впливає на особистість студента, спонукаючи його до поглиблення комплексу фахових знань, що існують у формі наукових понять і виконують функцію носія і транслятора мистецьких цінностей.

У контексті компетентнісного та праксіологічного підходів до фахового розвитку майбутніх учителів музики визначені завдання щодо управління процесом адаптації. Ці завдання стають діагностичними в контексті індивідуального розвитку кожного студента, і на основі вивчення його психолого-фізіологічних особливостей дозволяють розробити прогностичну карту. Тобто, дозволяють спостерігати за характером змін адаптивного процесу, динамікою просування студента в фаховому розвитку; проектувати й організовувати рівномірне включення всіх видів навчальної діяльності для гармонізації процесу адаптації студента; цілісно впливати на індивідуальний фаховий розвиток студента, внаслідок чого він має змогу оволодіти низкою взаємопов'язаних фахових знань, а також переносити їх із однієї дисципліни до іншої; створювати атмосферу співтворчості, взаємоповаги, доброзичливості для ініціювання процесу самоствердження студента як творчої особистості; формувати через активізацію індивідуальних навчальних можливостей студента фахові компетенції, необхідні для подальшої педагогічної діяльності.

Вище викладене дає змогу зробити такі висновки. Застосування праксіологічного та компетентнісного підходів у фаховому розвитку майбутніх учителів музики передбачає врахування таких положень:

- необхідність спиратися на навчальний досвід студента в процесі набуття ним фахових знань і розвиток умінь;
- установка на самовдосконалення через рефлексивний аналіз власних дій, та усвідомлення мистецьких цінностей;
- спрямування до практичного застосування в навчальній діяльності набутих фахових знань;
- створення проєкції щодо індивідуального фахового розвитку студента.

Проведене дослідження показало важливість впровадження праксіологічного та компетентнісного підходів до підготовки мистецьких кадрів, але не вичерпує змісту проблеми, що вивчається. Подальшу роботу ми вбачаємо в розробці принципів адаптивної готовності майбутніх учителів музики до диригентсько-хорової діяльності.

Література

1. Алексеева О.Ф. Индивидуально-психологический фактор адаптации субъекта учебной деятельности – М.: Наука, 1995. – 23 с.
2. Козир А. В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти : монографія / А. В. Козир. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. – 380 с.
3. Кондрашова Л. В. Професійна позиція вчителя – важливе джерело активізації позиції учнів / Л. В. Кондрашова // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / гол. ред. - проф. Буряк В. К. – Кривий Ріг: КДПУ, 2008. - Вип. 21. – 498 с.
4. Романова О. В. Модель формування професійної компетентності учителя / О. В. Романова // Педагогіка вищої та середньої школи: Збірник наукових праць / за ред. доктора пед. наук, проф. З. П. Бакум. – Кривий Ріг: КПІ ДВНЗ «КНУ», 2012. - Вип. 35. – 413 с.
5. Падалка Г. М. Музична освіта в Україні: концептуальні аспекти / Г.М. Падалка // Теорія та методика мистецької освіти. Наукова школа Г.М. Падалки. Колективна монографія / під наук.ред. А.В. Козир.-К.: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2010. – 360 с., С. 21-56

УДК 378.036.1:78

Назаренко І. М.

ПЕДАГОГІЧНЕ КЕРІВНИЦТВО МУЗИЧНИМ СПРИЙМАННЯМ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

В статтє изложєны оптимальные пути педагогического руководства музыкальным восприятием студентов, определены обязательные уровни анализа и интерпретации